

Canadese Gans op nest. Hartse Vennen,
5 april 2010. Foto: Peter Eekelder

Hoeveel overzomerende ganzen telt Nederland?

Ganzen zijn tegenwoordig ook in de zomer prominent aanwezig in veel Nederlandse gebieden. Een landdekkend overzicht van de verspreiding en populatieomvang, inclusief niet-broedende vogels, is met het reguliere broedvogelmeetnet steeds lastiger te realiseren. In opdracht van het Faunafonds voerden medewerkers van Alterra en SOVON in juli 2009 een speciale inventarisatie uit en bezochten daarbij alle potentiële ganzengebieden.

Tabel 1. Aantallen ganzen geteld in juli 2009 in Nederland. Soorten die tijdens deze telling als exoot werden beschouwd hebben een asterisk (*).

Soort	Aantal
Chinese Knobbeltgans*	43
(Toendra)rietgans	5
Kolgans	1999
Dwerggans	7
Grauwe Gans	189.903
Soepgans*	9555
Indische Gans*	212
Sneeuwganzen*	6
Keizergans*	1
Hawaïganzen*	11
(Grote) Canadese Gans*	23.798
Kleine Canadese Gans*	10
Brandganzen	33.842
Rotganzen	28
Roodhalsganzen*	2
Magelhaengans*	5
Nijlganzen*	21.829
Casarca	122
Manegans*	2

Hoe geteld?

De inventarisatie vond plaats van 13 tot 30 juli 2009. Aan de hand van topografische kaarten en lokale kennis werden de potentieel meest geschikte gebieden geselecteerd en per auto doorkruist. De nadruk lag op de meer waterrijke delen van het land, maar vochtige weilanden en recreatieplassen op de zandgronden werden niet vergeten. Tellingen werden overdag uitgevoerd, wanneer de ganzen voornamelijk op dagrustplaatsen langs wateren verblijven. Vroeg in de ochtend en 's avonds zitten ze doorgaans sterk verspreid over hun voedselreinen in agrarisch gebied, wat het vinden van alle groepen lastig maakt.

Tijdens de telling waren nog veel Brandganzen en Canadese Ganzen in de rui en we nemen aan dat er in de telperiode geen grote verplaatsingen van deze soorten plaatsvonden. Ruiende ganzen kunnen niet vliegen en houden zich uit veiligheidsoverwegingen vlakbij water op. Grauwe Ganzen ruïen vroeger in het jaar en in juli kan het overgrote deel alweer vliegen. Toch zijn deze groepen in juli over het algemeen vrij plaatstrouw. Grotere verplaatsingen worden vaak pas vanaf augustus vastgesteld. Daarom mag worden aangenomen dat ook bij deze soort, gezien het korte tijdsbestek waarin de inventarisatie werd uitgevoerd, dubbeltellingen geen roet in het eten gooien. Aflezingen van gekleurde ringen van vogels bevestigen dit.

De telling werd uitgevoerd in samenwerking met het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) die de organisatie in de provincie Zuid-Holland verzorgde. Voor het IJsselmeer en het Deltagebied werden de gegevens gebruikt die door de Waterdienst van Rijkswaterstaat tijdens hun maandelijkse watervogeltelling worden verzameld. Het Verdrongen Land van Saeftinghe werd geteld door de vaste telgroep. De externe gegevens werden niet altijd via de bovenbeschreven methode uitgevoerd en zijn extra gecontroleerd op eventuele dubbeltellingen. Deze bleken vooral in het zuiden van Zuid-Holland voor te komen. Hier werden dezelfde groepen s ochtends op akkers en overdag in nabijgelegen natuurgebieden geteld.

Welke soorten?

Alle ganzensoorten werden genoteerd, inclusief de tegenwoordig rijkelijk vertegenwoordigde exoten. Omdat alle goede ganzengebieden werden bezocht, zullen slechts her en der kleine aantallen op slecht bereikbare of onverwachte plekken gemist zijn. Er is getracht ook een goed beeld te krijgen van verspreiding en aantallen van Nijlganzen en Casarca. Gezien hun verspreide voorkomen zullen losse paren en kleine groepjes niet altijd gevonden zijn. Het vermoeden dat de meeste Nijlganzen in deze tijd van het jaar op gezamenlijke ruiplaatsen verblijven, bleek overigens te kloppen.

Grauwe Gans dominant

In totaal werden 281.380 ganzen geteld, verdeeld over 19 soorten (tabel 1). Tweede van de populatie overzomerende ganzen (incl. de broedvogels) bestaat uit Grauwe Ganzen. Vergelijken we het aantal overzomeraars met het gemiddelde aantal op het hoogtepunt van het winterseizoen (december-januari), dan gaat het om ongeveer 15% van dit seizoensmaximum. In werkelijkheid zal dit aandeel 'Nederlandse' ganzen in de overwinterende populatie iets zijn overschat. Na de telling in de zomer vindt immers nog sterfte onder juveniele ganzen plaats, zodat hun aantallen in december-januari iets kleiner zullen zijn.

De in de zomer van 2009 getelde aantallen passen redelijk goed bij recente seizoensmaxima van Soepganzen (10.277), Grote Canadese Gans (17.000) en Nijlganzen (23.000), zoals opgenomen in het laatste watervogelrapport (2007/08). Bij deze soorten mogen we verwachten dat de tellingen in zomer en winter op grotendeels dezelfde individuen betrekking hebben.

Zoals verwacht werden de grootste aantallen ganzen in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Gelderland vastgesteld (70% van het landelijk totaal; figuur 1). Dit beeld gaat voor vrijwel alle algemenere soorten op. Alleen bij de Brandganzen ligt het aandeel in deze drie provincies duidelijk hoger (80%), vanwege de grote broedpopulaties in het Noordelijke Deltagebied. De drie provin-

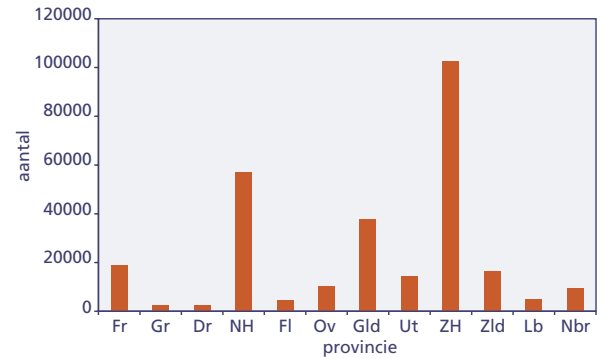
Grauwe Gans met jongen.
Foto: Hans Gebuis

cies herbergden ook in 2005, bij de landelijke inventarisatie van broedende ganzen, de grootste aantallen (Voslamber *et al.* 2007, Limosa 80: 1-17).

Een vergelijking met de omvang van ganzenpopulaties in de zomer in eerdere jaren is echter lastig, omdat in 2009 voor het eerst een landdekkende telling werd uitgevoerd. De in 2009 getelde aantallen zijn dan ook beduidend groter dan de schatting die voor 2005 werd gemaakt (155.532 vogels, zie Limosa 80: 1-17). Dit verschil is deels verklaarbaar vanuit daadwerkelijk toegenomen populaties, maar vloeit ook voort uit een ander type telling. De data in het BMP geven inmiddels duidelijk aan dat de groeisnelheid van verschillende ganzenpopulaties afneemt. Vooral

bij Brandgans en Canadese Gans groeien de aantallen recent veel minder snel dan tien jaar geleden (Voslamber *et al.* 2010, Levende Natuur 111: 40-44).

Vincent de Boer & Berend Voslamber

Figuur 1. Aantallen ganzen geteld in juli 2009 in Nederland per provincie. In Noord- en Zuid-Holland en Gelderland verbleef 70% van de getelde aantallen.

Eerste landelijke SOVON jongerendag succesvol verlopen

Op zaterdag 29 mei jl. werd de eerste landelijke SOVON jongerendag gehouden in en rond het Veldstudiecentrum Huize Wylerberg (het voormalige SOVON-kantoor) op de Nijmeegse stuwwal. De dag werd georganiseerd in samenwerking met de twee jeugdbonden (NJN en JNM). Het doel van de dag was om het vogels kijken en vogelonderzoek en -tellingen onder jongeren te stimuleren. De dagvoorzitter was wellicht Neerlands bekendste vogelaar, Nico de Haan. Onder zijn betrokken leiding werden de tientallen aanwezigen (van piepjong tot iets ouder) vermaakt met lezingen, excursies en het ringen van vogels. Het oog in oog staan met een gevangen Pimpelmee of jonge Boomklever was vooral voor de jongste vogelaars een geweldige ervaring. De excursies in de omgeving werden goed bezocht, al was het frappant dat de excursieleider (SOVON-medewerker) zomaar wist te verdwalen... Er waren o.a. lezingen over zenderwerk aan Ooievaars, het heel voorzichtig oprukken van de Oehoe in ons land, hoe je van je (vogel)hobby je beroep kunt maken en een eveneens boeiende lezing over soortgericht vlinderonderzoek.

Het weer zat geweldig mee (pas 's avonds viel de regen met bakken naar beneden) en iedereen ging met een tevreden glimlach en een tas vol (gratis) boeken, folders en stickers huiswaarts. Als het aan ons ligt wordt deze dag een traditie, al hopen we volgend jaar op (nog) veel meer belangstelling van de jonge vogel talenten.

Foto's: Harvey van Diek

